

1.a) Write out the full paradigm of the present active participle of √दृश् in all three genders.

Masc	Sg	Du	Pl
Nom	पश्यन्	पश्यन्तौ	पश्यन्तः
Voc	पश्यन्	पश्यन्तौ	पश्यन्तः
Acc	पश्यन्तम्	पश्यन्तौ	पश्यतः
Instr	पश्यता	पश्यद्भ्याम्	पश्यद्भिः
Dat	पश्यते	पश्यद्भ्याम्	पश्यद्भ्यः
Abl	पश्यतः	पश्यद्भ्याम्	पश्यद्भ्यः
Gen	पश्यतः	पश्यतोः	पश्यताम्
Loc	पश्यति	पश्यतोः	पश्यत्सु

Ntr	Sg	Du	Pl
Nom	पश्यत्	पश्यती	पश्यन्ति
Voc	पश्यत्	पश्यती	पश्यन्ति
Acc	पश्यत्	पश्यती	पश्यन्ति
Instr	पश्यता	पश्यद्भ्याम्	पश्यद्भिः
Dat	पश्यते	पश्यद्भ्याम्	पश्यद्भ्यः
Abl	पश्यतः	पश्यद्भ्याम्	पश्यद्भ्यः
Gen	पश्यतः	पश्यतोः	पश्यताम्
Loc	पश्यति	पश्यतोः	पश्यत्सु

Fem	Sg	Du	Pl
Nom	पश्यन्ती	पश्यन्त्यौ	पश्यन्त्यः
Voc	पश्यन्ति	पश्यन्त्यौ	पश्यन्त्यः
Acc	पश्यन्तिम्	पश्यन्त्यौ	पश्यन्तीः
Instr	पश्यन्त्या	पश्यन्तीभ्याम्	पश्यन्तीभिः
Dat	पश्यन्त्यै	पश्यन्तीभ्याम्	पश्यन्तीभ्यः
Abl	पश्यन्त्याः	पश्यन्तीभ्याम्	पश्यन्तीभ्यः
Gen	पश्यन्त्याः	पश्यन्त्योः	पश्यन्तीनाम्
Loc	पश्यन्त्याम्	पश्यन्त्योः	पश्यन्तीषु

1.b) Write out the full masculine paradigm of धीमत्-.

Masc	Sg	Du	Pl
Nom	धीमान्	धीमन्तौ	धीमन्तः
Voc	धीमन्	धीमन्तौ	धीमन्तः
Acc	धीमन्तम्	धीमन्तौ	धीमतः
Instr	धीमता	धीमद्भ्याम्	धीमतद्भिः
Dat	धीमते	धीमद्भ्याम्	धीमतद्भ्यः
Abl	धीमतः	धीमद्भ्याम्	धीमतद्भ्यः
Gen	धीमतः	धीमतोः	धीमताम्
Loc	धीमति	धीमतोः	धीमत्सु

2) Identify and translate.

Examples: भरते – Dat Sg Masc/Ntr of the present active participle of √भृ 'to carry'

→ 'for the carrying one, for the one who carries'

भृतस्य – Gen Sg Masc/Ntr of the ta-participle of √भृ 'to carry'

→ 'of the carried one, of the one who is carried'

- १) पुत्रवन्तः → m, pl, Nom/Voc → имеющие сыновей
- २) धीमति → m/n, sg, Loc → в мудром
- ३) धीमती → f, sg, Nom \ n, du Nom/Voc/Acc → мудрая, (о)два мудрых
- ४) धीमन्ति → n, pl, Nom/Voc/Acc → о(мудрые)
- ५) यतीषु → √या, f, pl, Loc → в идущих
- ६) स्मरता → √स्मृ, m/n, sg, Inst → помнящим
- ७) यत्सु → √या, m/n, sg, Loc → в идущем
- ८) महान्तः → m, sg, Nom/Voc → (о)великие
- ९) महतः → m/n, sg, Abl/Gen → от (у) великого
- १०) नयन् → √नी, m, sg, Voc → о ведущий
- ११) मुञ्चती → √मुच्, du Nom/Voc/Acc → два освобождающих
- १२) मुञ्चन्ती → √मुच्, f, sg, Nom → освобождающая
- १३) धीमतः → m/n, sg, Abl/Gen \ m, pl, Acc → от(у) мудрого; мудрых
- १४) शक्नुवते → √शक्, m/n, sg, Dat → способному
- १५) तुष्यन्तः → m, pl, Nom/Voc → (о) радующий
- १६) नयन्तीः → √नी, f, pl, Acc → ведущих
- १७) सत् → √अस्, n, sg, Nom/Voc/Acc → (о) существующее
- १८) गुणवान् → m, sg, Nom → благородный
- १९) कुर्वद्भ्यः → √कृ, m/n, pl, Dat/Abl → делающим, от делающих
- २०) वदन्तम् → √वद्, m, sg, Acc → говорящего
- २१) लिखितवता → past active, m/n, sg, Inst → написавший(ее)
- २२) यतोः → √या, m/n, Gen/Loc, du → у(в) (двух) идущих
- २३) रूपवत्याः → f, sg, Abl/Gen → от(у) красивой
- २४) सन्ति → √अस्, n, pl, Nom/Voc/Acc → (о) существующие
- २५) भुञ्जन्तः → m, pl, Nom/Voc → (о) наслаждающиеся
- २६) भृतवद्भिः → past active, m/n, pl, Inst → принёсший(ее)
- २७) महत्यै → f, sg, Dat → великой
- २८) घ्नत् → √हन्, n, Nom/Voc/Acc → (о)убивающее

3) Using Sanskrit nt-stems, give the form listed in brackets.

Example: 'virtuous' (Acc Sg Masc) → गुणवन्तम्

- a) 'running' (Loc Pl Ntr) → √द् → द्रववत्सु
- b) 'having become' (Gen Du Masc) → √भू → भववतोः
- c) 'going' (Loc Sg Masc) → √गम् → गवति
- d) 'great' (Acc Sg Fem) → महन्तिम्
- e) 'wise' (Acc Du Ntr) → धीमती
- f) 'beautiful' (Gen Sg Masc) → रूपवतः
- g) 'carrying' (Nom Pl Masc) → √भृ → भरन्ति

h) 'smiling' (Nom Pl Fem) (use active) → √स्मि → स्मयन्त्यः

i) 'having gone' (Nom Sg Fem) → √गम् → गतवन्ती

4) Translate into English.

१) अपि महातपसम् कुमारम् आश्रमस्य समीप आसीनम् अपश्यः । सः दूःख-शोकवान् इह आगत्य न किञ्चित् भषते ।

Великую аскезу юношу ашрама возле сидящего видели? Он печально-скорбный сюда прийдя ничего не говорит.

२) तेभ्यः नरेभ्यः दानानि आभरद्भ्यः अपि बिभेमि ।

тех людей, дары приносящих даже я боюсь.

३) महाबलः वीरः शोचन्तीभ्यः नारीभ्यः अपगच्छन् कदाचित् पुनः युद्धम् स्यात् इति ऐच्छत् ।

Могучий герой от скорбящих женщин уйдя - однажды опять битва пусть случится – так пожелал.

४) पापम् नृपम् जयतः महारथस्य महद्यशः स्यात् ।

Грешного царя победивший воина(имеющий великую колесницу) великая слава да будет.

५) अपि बालौ नरम् महाचेतसम् शृण्वन्तौ पश्यसि । तौ धीमन्तौ गुणविदौ च भविष्यतः ।

Двух детей человека многомудрого слушающих видишь? Они оба разумные и добродетельные станут.

६) यत् भद्रम् च गुणवत् च अस्ति तत् धीमद्भिः ज्ञायते ।

Что и хорошо и добродетельно есть, то мудрыми понимается.

७) नरः शोकवान् छयावति वने आसीनः अपि न स्मयते ।

Человек скорбящий в тенистом лесу сидящий даже не улыбается.

८) रत्नवतीम् राज्ञीम् दृष्टवती कन्या स्मयन्ति उत्तिष्ठति ।

Драгоценными камнями украшенную царицу увидевшая, девушка, улыбающаяся, встала

९) वर्धमानेन विस्मयेन दासी महत्याः नगर्याः समीपे बहु-जलाम् नदीम् अपश्यत् ।

С растущим изумлением служанка от великого города недалеко полноводную реку увидела.

१०) यावत् अस्मिन् लोके गुणवन्तः जनाः तवत् इह सुखम् भविष्यति ।

Пока в этом мире добродетельные люди, до тех пор здесь счастье будет.

११) गुणवताम् नराणाम् मनःसु यत् अस्ति तत् सर्वेषाम् मनःसु स्यात् ।

Добродетельных людей в уме что есть, то в умах всех пусть будет.

READINGS

A Dazzling Woman

आरुह्य दूरम् अगणित-रौद्र-क्लेशा प्रकाशयन्ती स्वम् ।

Поднявшись высоко над бесчисленными-и-страшными страданиями, сияющая сама.

वात-प्रतीच्छन्-पटी वह्निम् इव हरसि माम् सुतनु ॥

Как ветер принимающий(ветром наполненный) парус уносишь меня, о стройная!

Everything is Linked

सर्वेषाम् एव भूतानाम् अन्योन्येन उपजीवनम् ॥

всех именно живых существ взаимное существование есть.

The Only True Adornment

केयूराणि न भूषयन्ति पुरुषम् हाराः न चन्द्र-उज्ज्वलाः

не браслеты украшают человека, не ожерелья, великолепные как луна
न स्नानम् न विलेपनम् न कुसुमम् न आलम् कृता मूर्धजाः ।

Не омовение, не умащение, не цветы, не уложенные волосы
वाणी एका समलंकरोति पुरुषम् या संस्कृता धार्यते

Речь одна украшает человека, которая совершенная поддерживается (√धृ)
क्षीयन्ते अखिल-भूषणानि सततम् वाच्-भूषणम् भूषणम् ॥

Исчезают все украшения, всегда красивая речь – украшение.

Draupadī Pours out Her Heart to Bhīma

सा कीर्तयन्ती दुःखानि भीमसेनस्य भामिनी ।

Она, рассказывающая печали, Бхимасены прекрасная женщина
रुरोद शनकैः कृष्णा भीमसेनम् उदीक्षती ॥ २७ ॥

плакала тихо, Кришнаа, на Бхимасену смотрящая.
सा बाष्पकलया वाचा निःश्वसन्ती पुनः पुनः ।

Она от слёз дрожащим голосом, вздыхающая, опять и опять
हृदयम् भीमसेनस्य घट्टयन्ती इदम् अब्रवीत् ॥ २८ ॥

Сердце Бхимасены волнуящая это говорила

Understanding Our True Involvement in This World

न एव किञ्चित् करोमि इति युक्तः मन्येत तत्त्ववित् ।

Вовсе ничего не делаю – так уравновешенный должен думать, истину знающий
पश्यन् शृण्वन् स्पृशन् जिघ्रन् अश्रन् गच्छन् स्वपन् श्वसन् ॥

Смотрящий, слушающий, касающийся, обоняющий, вкушающий, идущий, спящий,
дышащий.

Vālmīki Asks Nārada Who the Greatest Hero on Earth is

नारदम् परिप्रच्छ वाल्मीकिः मुनि-पुंगवम् ॥ १ ॥

Нараду спросил Вальмики, лучшего(быка) среди провидцев
कः नु अस्मिन् सम्प्रतम् लोके गुणवान् कः च वीर्यवान् ।

Кто же в этом сейчас мире добродетельный и кто силой обладающий
धर्मज्ञः च कृतज्ञः च सत्यवाक्यः दृढ-व्रतः ॥ २ ॥

И дхарму знающий и карму ведающий, правду говорящий, обетысоблюдающий
चारित्र्येण च कः युक्तः सर्वभूतेषु कः हितः ।

И исполнен благонравия кто, ко всем живым существам благожелателен
विद्वान् कः कः समर्थः च एक-प्रिय-दर्शनः । ३ ॥

Мудрый кто, и кто способный, на все с любовью смотрящий
आत्मवान् कः जित-क्रोधः मतिमान् कः अनसूयकः ।

Собой владеющий кто, гнев победивший, разумный кто, от зависти свободный
कस्य बिभ्यति देवाः च जातरोषस्य संयुगे । ४ ॥

Кого боятся и боги разгневанного в битве.

एतत् इच्छामि अहम् श्रोतुम् परम् कौतूहलम् हि मे ।

Это хочу я услышать, ибо великое любопытство у меня

महर्षे त्वम् समर्थः असि ज्ञातुम् एवम्-विधम् नरम् ॥ ५ ॥

О, Великий мудрец, ты способен знать такого человека.